

Priporočeni kazalniki za inkluzivno ocenjevanje

Uvod

Inkluzivno ocenjevanje je pristop k ocenjevanju v rednih izobraževalnih okoljih, kjer sta politika in praksa oblikovani tako, da v največji možni meri podpirata učenje vseh učencev. Skupni cilj inkluzivnega ocenjevanja je, da vse politike in vsi postopki ocenjevanja podpirajo in izboljšujejo uspešno sodelovanje in vključitev vseh učencev.

V nadaljevanju je predstavljena vrsta 'priporočenih' kazalnikov in z njimi povezani predpogoji, o katerih obstaja konsenz s strani delegatov 25 držav, ki so sodelovali v triletnem projektu Agencije *Ocenjevanje v inkluzivnih okoljih*, da so bistvenega pomena za inkluzivno ocenjevanje: <http://www.european-agency.org/site/themes/assessment/index.shtml>

Ugotovljenih je bilo sedem področij priporočenih kazalnikov, ki pokrivajo ljudi, strukture in politične okvire. Te ravni so: učenci, starši, učitelji, šole, interdisciplinarne ocenjevalne skupine, politike in zakonodaja. Za vsako od teh področij je predlagan kazalnik – izjava višjega reda, ki v bistvu opisuje ključni pogoj za izvajanje inkluzivnega ocenjevanja.

Poleg priporočenega kazalnika so opredeljeni še predpogoji, ki predstavljajo pogoje nižjega reda. Le-ti morajo biti izpolnjeni, da se priporočeni kazalniki v resnici lahko izvajajo.

Priporočeni kazalniki so oblikovani kot smernice za zagotavljanje čim bolj inkluzivnih ocenjevalnih postopkov in prakse. Trenutno se uporabljajo kot orodje za refleksijo in pregled in ne toliko za zbiranje podatkov v namene spremljanja.

Obstaja prepričanje, da so kazalniki potencialno koristni za beleženje napredka in trendov. Vendar pa vsak od njih kakor tudi predpogoji zahtevajo nadaljnjo operacionalizacijo, zato da bo napredek v smeri ciljev inkluzivnega ocenjevanja lahko tudi dokazati.

Priporočeni kazalnik za učence

Vključeni so vsi učenci, ki imajo tudi priložnost, da vplivajo na lastno ocenjevanje in razvoj, izvajanje in evalvacijo svojih učnih ciljev.

Predpogoji

- različne strategije in orodja, ki se v razredu uporabljajo za vključevanje učencev v samoocenjevanje, postavljanje lastnih ciljev in razvijanje metakognitivnih veščin in strategij;
- strinjanje vseh zainteresiranih strani o tem, da je cilj učenčevega ocenjevanja osredotočen na določanje specifičnih in realističnih ciljev, ki vodijo k izboljšanju učenja;
- učitelji uporabljajo metode povratne informacije o učenju na način, ki je ustrezen in motivira posamezne učence;
- vzpostavitev struktur/mehanizmov, ki omogočajo učencem, da prispevajo k ocenjevanju na razredni in šolski ravni ter k načrtovanju kot tudi k delu interdisciplinarnih ocenjevalnih skupin.

Priporočeni kazalnik za starše

Starši sodelujejo in imajo možnost vplivati na vse postopke ocenjevanja, ki zadevajo njihovega otroka.

Predpogoji

- pravica staršev, da zahtevajo, naj se postopki ocenjevanja izvajajo in tudi, da nato zavrnejo ali sprejmejo rezultate ocenjevanja;
- sodelovanje staršev v razvoju, izvajanju in evalvaciji učnih ciljev svojega otroka;
- vzpostavitev struktur/mehanizmov, ki vključujejo starše pri ocenjevanju in načrtovanju na razredni ravni, kakor tudi pri interdisciplinarnih ocenjevalnih skupinah;
- vloga staršev pri izboljšanju dejavnikov v podporo vključevanju otroka, ki mora biti jasno razumljena in sprejeta s strani učitelja, šole in politike.

Priporočeni kazalnik za učitelje

Učitelji uporabljajo ocenjevanje kot sredstvo za izboljšanje učnih priložnosti. To dosežejo s postavljanjem ciljev za otroka in zase (v odnosu na učinkovite strategije poučevanja za specifičnega otroka) ter s povratnimi informacijami o učenju tako učencu, kakor tudi njim samim.

Predpogoji

- sprotno ocenjevanje za učenje za vse učence, ki je v odgovornosti razrednika;
- učitelji razumejo, da je glavni namen ocenjevanja, da na njegovi osnovi določijo naslednje korake v poučevanju in ne le primerjava učencev z zunanjimi normami ali z drugimi učenci;
- učitelji uporabljajo vrsto ocenjevalnih strategij, ki jim omogočajo, da motivirajo učence in pridobivajo učinkovite povratne informacije o učenju;
- učitelji se ustrezno usposablajo in so deležni pomoči pri uporabi ocenjevalnih načrtov, metod in pristopov, ki se povezujejo z učenčevim individualiziranim učnim programom, individualiziranim učnim načrtom ali drugimi orodji, v katerih so postavljeni učni cilji;
- različna ocenjevalna orodja in metode, ki so na voljo učiteljem;
- učitelji zavzamejo holističen/ekološki pogled na učenčevo učenje, ki upošteva šolske, vedenjske, socialne in emocionalne vidike učenja. Pogled mora upoštevati različne učne kontekste znotraj učenčevega domačega in šolskega okolja, kakor tudi kontekst, znotraj katerega poteka ocenjevanje;
- razredno ocenjevanje poteka v skupini – vključuje učence same, starše, družino, njihove vrstnike, druge učitelje v šoli in osebje, ki nudi učno pomoč in podporo, ter po potrebi tudi interdisciplinarno ocenjevalno skupino.

Priporočeni kazalniki za šole

Šole izvajajo ocenjevalni načrt, ki opisuje namene in uporabo, vloge ter odgovornost za ocenjevanje. Vsebuje tudi jasno izjavo, da se ocenjevanje uporablja kot podpora različnim potrebam vseh učencev.

Predpogoji

- ravnatelji so odgovorni za spremljanje učenja vseh učencev, tako da uporabijo ustrezne dokaze iz ocenjevanja;
- šola je avtonomna pri organizaciji najboljših načinov spodbujanja inkluzivnega ocenjevanja;
- jasno šolsko vodenje inkluzivnega ocenjevanja;
- ravnatelji so odgovorni za doseganje ravnotežja v ocenjevalnih postopkih, ki izpolnjujejo vrsto namenov: informiranje individualnega učenja kot tudi spremljanje in evalvacija;
- šola uporablja enoten jezik za razumevanje ocenjevanja, ki ga uporabljajo tako učenci, starši, učitelji in ostali strokovnjaki. Vse to pa je povezano s šolskim sistemom za beleženje in spremljanje učenja na način, ki prispeva k večji kakovosti in učinkovitosti šole,
- načrtovanje na ravni šole za učenje vseh učencev (šolsko in socialno) in ocenjevanje, ki je – po potrebi – individualno prilagojeno specifičnim potrebam vseh učencev;
- vse načrtovanje na ravni šole predpisuje timski pristop, ki aktivno vključuje učence, starše in druge strokovnjake;
- ravnatelji spremljajo ocenjevalne procese ter tako podpirajo učiteljevo ocenjevalno delo;
- ravnatelji nudijo učiteljem podporo, čas in prožnost za izvajanje ocenjevanja za učenje in za prenos rezultatov ocenjevalnih procesov v svojo dnevno učno prakso;
- ravnatelji organizirajo ter podpirajo sodelovanje med učitelji in timsko delo, ki je potrebno za ocenjevanje;

- ravnatelji razvijajo sodelovanje z drugimi šolami in organizacijami, kot so univerze ter raziskovalne ustanove, ki sodelujejo pri izmenjavi informacij o najboljši ocenjevalni praksi.

Priporočeni kazalniki za interdisciplinarne ocenjevalne skupine

Interdisciplinarne ocenjevalne skupine – ne glede na njihovo strokovno sestavo ali članstvo – podpirajo inkluzijo in učne procese za vse učence.

Predpogoji

- interdisciplinarne ocenjevalne skupine so odgovorne za pomoč razrednikom pri spodbujanju poučevanja in učenja ter inkluzije;
- razredni učitelji in šole so vedno odgovorni za učenčevo učenje in ocenjevanje;
- interdisciplinarne ocenjevalne skupine delajo z vsemi učenci v smislu podpore poučevanju in učenju ter inkluziji, ne le z učenci, ki so identificirani kot učenci s posebnimi izobraževalnimi potrebami;
- vse ocenjevanje, ki ga izvajajo interdisciplinarne skupine, nudi neposredne informacije o poučevanju in učenju;
- interdisciplinarne ocenjevalne skupine delujejo po načelih timskega dela in sodelujejo z učenci, starši, učitelji ter drugimi strokovnjaki;
- vse ocenjevanje, ki ga izvajajo interdisciplinarne ocenjevalne skupine, upošteva učenčevo celotno učno okolje, kakor tudi kontekst, v katerem ocenjevanje poteka;
- interdisciplinarne ocenjevalne skupine so 'multiplikatorji' dobre prakse, ker posredujejo primere inovativnih ocenjevalnih metod in orodij itd.;
- interdisciplinarne ocenjevalne skupine delujejo v okviru šolskih ocenjevalnih načrtov;
- interdisciplinarne ocenjevalne skupine uporabljajo pristop 'ocenjevanja z intervencijo';
- interdisciplinarne ocenjevalne skupine uporabljajo različne pristope in tehnike;

- interdisciplinarne ocenjevalne skupine uporabljajo ocenjevalne instrumente, ki so v oporo interdisciplinarnemu delu strokovnjakov iz različnih področij, tako da zagotovijo skupni jezik in sodelovalne strategije.

Priporočeni kazalnik za ocenjevalno politiko

Ocenjevalne politike in postopki podpirajo in izboljšujejo uspešno inkluzijo ter sodelovanje vseh učencev, dovzetnih za neuspeh in rizičnih za izključitev, vključno tiste s posebnimi izobraževalnimi potrebami.

Predpogoji

- oblikovalci politik so odgovorni za oblikovanje ocenjevalnih politik, ki maksimirajo dejavnike v podporo inkluziji posameznega učenca in staršev na ravni učiteljev in šole;
- oblikovalci politik so odgovorni za prožne strukture financiranja izvajanja ocenjevalnih politik, ki maksimirajo dejavnike v podporo inkluziji;
- vse politične izjave o učencih s posebnimi izobraževalnimi potrebami so vključene v splošne izobraževalne politike;
- regionalni ocenjevalni načrti, ki jih oblikujejo za ocenjevanje zainteresirane strani, so osnova politikam na tem področju;
- končni cilj ocenjevalnih postopkov, naveden v vseh politikah, je podpora poučevanju, učenju in napredku vseh učencev;
- ocenjevalne politike zagotavljajo, da metode ocenjevanja ustrezajo namenu; pravilno uporabo metod pa je treba spremljati;
- ocenjevalne politike določajo odgovornosti na ravni učitelja, šole in interdisciplinarne skupine;
- ocenjevalne politike določajo podporo in usposabljanje za učitelje, šolo in interdisciplinarne skupine, z namenom, da se zagotovi odgovornost na vseh ravneh;

- podpora in viri, ki jih šolam in učiteljem zagotavljajo ocenjevalne politike, so raznoliki in prožni;
- za spremljanje izobraževalnih standardov se uporabijo različni dokazi, ne le informacija o ocenjevanju učenca;
- ocenjevalne politike podpirajo načelo inkluzije učencev s posebnimi izobraževalnimi potrebami znotraj minimalno omejevalnega okolja;
- vse ocenjevalne politike spodbujajo holističen/ekološki pogled na učenčevo učenje ter upoštevajo okoljske dejavnike (znotraj šole in družine), socialne in emocionalne veščine kot tudi šolske učne cilje;
- vsi ocenjevalni postopki so na razpolago in dosegljivi vsem učencem na način, ki je prilagojen njihovim posebnim potrebam (npr.: Braillova pisava, tolmači itd.);
- sprotno ocenjevanje je povezano z vsebino in učnimi načrti, kot so navedeni v učnih programih in dokumentih;
- ocenjevalne politike v največji možni meri upoštevajo 'univerzalno obliko' glede prožnosti in različic, ki ustrezajo vsem možnim potrebam;
- ocenjevalne politike priznavajo 'alternativno' sumativno ocenjevanje in kvalifikacije, ki učencem s specifičnimi izobraževalnimi potrebami omogočajo dostop na trg dela;
- ocenjevalne politike upoštevajo in omogočajo potrebno sodelovanje s storitvenim sektorjem (i.e. zdravstvene in socialne službe);
- ocenjevalne politike omogočajo izmenjavo dobrih praks in podpirajo raziskave in razvoj novih ocenjevalnih metod in orodij;
- ocenjevalne politike se spremljajo glede na vpliv, ki ga imajo na enake možnosti vseh učencev;
- spremembe ocenjevalnih politik so čim manjše, ker se naredi ocena vpliva vsake nove ocenjevalne politike že v pripravljalni fazi.

Priporočeni kazalnik za zakonodajo na področju izobraževanja

Ocenjevalna zakonodaja vedno spodbuja učinkovito izvajanja inkluzivnega ocenjevanja.

Predpogoji

- vsa zakonodaja, ki zadeva učence s posebnimi izobraževalnimi potrebami, je vključena v splošno zakonodajo na področju izobraževanja;
- navedeni namen ocenjevalnega sistema je inkluzivno ocenjevanje za vse učence;
- medtem ko zakonodaja pokriva ocenjevanje zaradi več razlogov – informiranje o individualnem učenju kot tudi spremljanje in evalvacija – pa ocenjevalna zakonodaja vidi ocenjevanje kot orodje za poučevanje in učenje in ne kot orodje za razvrščanje, odgovornost ali dodelitev sredstev;
- vsi učenci imajo pravico sodelovati v vseh ocenjevalnih postopkih, in sicer na način, ki ustreza njihovim individualnim potrebam;
- učenci so upravičeni do sprotnega ocenjevanja, ki nudi informacije o poučevanju in učenju;
- postopki, uporabljeni v začetni identifikaciji posebnih izobraževalnih potreb, ki so predpisani z zakonodajo, so oblikovani tako, da nudijo informacije za poučevanje, učenje in intervencijo;
- starši in/ali skrbniki imajo pravico do vključenosti v celotno ocenjevanje svojih otrok;
- zakonodaja zagotavlja, da so politika, zagotavljanje in podpora enaki na vseh geografskih področjih v državi/regiji.